

A Habsburgok belőlünk gazdagodtak

[Csurka Dóra](#)

Egy kiállítás kincsei – A bécsi Kunstkammer világhírű gyűjteménye vajon még mennyi eltulajdonított magyarországi értéket rejt?

Évekig tartó felújítási munkálatok után, március 1-jétől újra látogatható a Habsburgok kincseskamrája, a bécsi Kunstkammer. Húsz teremben kétezernél is több rendkívüli arany- és ezüsttárgyat, műkincset csodálhatnak meg az érdeklődők a Habsburgok évszázadokon át tartó gyűjtőszenvédélyének köszönhetően.

A nagy művészettörténeti esemény nem feledtetheti, hogy az összesen mintegy nyolcezer darabból álló különleges gyűjtemény háromnegyede továbbra is rejtve marad a nagyközönség elől, mint ahogyan az a tény is, hogy ennek a világviszonylatban is rangos kollekciónak egy részét a 16–17. században ellopott páratlan magyar kincsek alkotják. A tárgyak többségének beazonosítása – gondolom – mára lehetetlen, hiszen a Habsburgok évszázadok óta gondosan ügyeltek arra, hogy az eredetet bizonyító megkülönböztetéseket eltüntessék.

A magyar régmúlt meghamisítása és európai hegemóniájuk biztosítása érdekében loptak, aztán fúrtak, faragtak, kapartak... (Elég csak a Szent Koronán elvégzett barbár műveleteikre – Szűz Mária képének felcserélése Dukasz Mihályéval – vagy a Képes Krónika nekik nem tetsző részeinek kikaparásaira gondolni.)

Évszázadokon keresztül áramlottak magyar műkincsek Bécsbe, máig nem alakult azonban magyar tudósokból, szakértőkből álló vizsgálóbizottság a tanulmányozásukra, de 1932 óta komoly kísérlet sem történt a Habsburg família által eltulajdonított kulturális örökségünk visszaszerzésére.

„Egy szerencsétlen órában a Habsburgok becsempésztettek az országba. Nem hívtak, hanem a szó szoros értelmében becsempésztettek. És e pillanattól kezdve ránk zúdult az elnyomás, a nyílt erőszak és alattomos ármányok összes eszközeivel a szenvedések végtelen sora...” „...Sohasem volt uralkodóház a világon, melynek a korlátlan uralmi vágy annyira vérében lett volna, mint az osztrák-háznak. Náluk ez természet, családi

jellemvonás, mely, mint a vastag ajk nemzedékről-nemzedékre örökbe szállt” – írta róluk Kossuth Lajos.

Hazánk már az Árpádok korában kincses ország hírében állt, s amikor Habsburg Alberttel megjelent a család a magyar trónon, héjaként vetették rá magukat az aranyra és a páratlan műkincsekre. Már megjelenésük is a magyar történelem színpadán önmagáért beszélt: 1440. február 22-ére virradó éjszaka Albert özvegye, Luxemburgi Erzsébet királyné német komornájával, Kottanner Jánosnéval kilopatta a visegrádi fellegrádból a Szent Koronát. Évszázados uralmuk és elnyomásuk tehát egy gigantikus lopással kezdődött. Zsigmond király javai – benne az Anjouktól örökölt kincsekkel – leánya, Erzsébet révén Habsburg Alberthez kerültek.

A Corvina könyvtár pusztulása

Hunyadi Mátyás üres kincstárat vett át, de színültig megtöltve hagyta utódaira.

A budai palota termeit freskók, faliszőnyegek, csodálatos festmények borították, a mennyezet aranyozott volt, s drágakövekkel kirakottak az ajtók és az ablakkeretek. Szoborremekek álltak a palota udvarán és a termekben, az ötvösművészet tenger kincse alatt roskadoztak a polcok. Világhírű könyvtárának, a Bibliotheca Corvinianának a kor humanistái csodájára jártak. Mátyás minden fellelhető kincset, tudást – értékmentés céljából – összegyűjtött, a kereszténység jegyében akarta a neoplatonikus filozófia felhasználásával a deszakralizált európai elit kultúráját újraértelmezni. A budai könyvtár fénykorában, 1490-ben kb. 3000 kötetnyi kódexből, kéziratból állt. Helye a 340 szobás királyi palotában a Dunára néző keleti oldalon az emeleten, a királyi kápolna melletti boltíves helyiségben volt.

A két bolthajtásos teremben a könyvek, kéziratok hárompolcos állványokon feküdtek, melyeket arannyal átszőtt piros bársonyfüggönyök védtek a portól és a fénytől.

Mátyás halála után hatalmas műve széthullott, Jagelló II. Ulászló és II. Lajos uralkodása idején külföldi humanisták szerezték meg és hordták el a könyvtár legértékesebb darabjait. Német humanisták (Brasicanus, Celtes, Cuspinianus) – a Habsburgok megbízásából – lopták ki a kódexeket

Bécsbe, pár évvel később Faber János bécsi püspök már pénzt is hajlandó volt áldozni a további kötetekért.

A mohácsi csata után Szulejmán háromszor vonult be Budára, 1526-ban, 1529-ben és 1541-ben. 1526. szeptember 3-án lóháton érkezett, megtekintette Buda várát, s onnan szemlélte a túlsó parton felgyújtott Pestet. A zsákmányolt kincseket hajókon, valamint 1400 tevével vitette Konstantinápolyba.

Oláh Miklós kancellár tudósított a mérhetetlen pusztulásról. „1526. szeptember 8-án a törökök betörve a palotába leszaggatták az ezüstitűket a könyvekről és elpusztították az értékes köteteket.” Azokra a Corvinákra, melyeket Szulejmán elvitt Konstantinápolyba, enyészet várt. 350 év múlva Abdul Hamid szultán ajándékként került vissza 16 Corvina hazánkba.

Ma Mátyás egykori világhírű könyvtárának 216 kötete ismert, köztük 52 kötet van Magyarországon, 41 került Bécsbe, a többi 43 külföldi város 47 könyvtárát gazdagítja.

A bécsi udvari gyűjtemény kezdetét III. Frigyesről számítják, e gyűjtemény első tápláló forrása Mátyás páratlan gazdagsága volt. Utóda, I. Miksa folytatta apja kincstárának gyarapítását. A bécsi udvari könyvtárat 1495-ben alapították, máig emléktábla hirdeti, hogy a császár Corvin Mátyás könyvtárának nagy részéből hozta létre az intézményt. Miksa szenvedélyesen gyűjtött minden kincset, amely Mátyásé volt. Megszerezte kardját, pajzsát, ezek ma is láthatók Bécsben.

I. Miksa abban is zseniális volt, hogy háborúkkal és házassági szerződésekkel (16 gyermeke született három feleségtől és számtalan ágyasától) kiterjesztette a Habsburg-befolyást: Németalföldre, Spanyolországra, Csehországra, Lengyelországra, Itáliára és Magyarországra. Fiát, Ferdinándot és lányát, Máriát II. Ulászló magyar király gyermekeivel házasította össze. Ferdinánd felesége Jagelló Anna, Mária férje II. Lajos magyar király lett.

Jagelló Anna, amikor a mohácsi veszedelemről értesült, ami kincset csak felpakolni tudott, hajókon Pozsonyba szállította. Ami Habsburg Máriához került, azt vitte magával Németalföldre... Ferdinánd 1527-ben vonult be Budára, és módszeresen végezte az ország kifosztását. Összeíratta, aztán

összeszedette a még megmaradt egyházi kincseket, ezek egy része a királyi magángyűjteménybe került, zöméből pénzt veretett. (Fráter György meggyilkolása után az ő javai Anna császárné gyűjteményébe vándoroltak.)

Ami mozdítható volt, ellopták

Ferdinánd, az udvari gyűjtemény megalapítója 1564-ben bekövetkezett halálával három részre osztódott a kollekció fiai: II. Miksa császár, Tiroli Ferdinánd főherceg és Stajer Károly főherceg között. Bécsben, Innsbruckban, Ambrasban, Gratzban létesültek önálló gyűjtemények, majd századokkal később ismét egy helyen, Bécsben egyesültek. Tiroli Ferdinánd volt az ambrasi gyűjtemény megalapítója, hozzá került II. Lajos magyar király fegyverzete és a szigetvári hős, Zrínyi Miklós sisakja is.

II. Miksa megszerezte Mátyás és Beatrix domborműves arcképét, de regnálása idején kerítettek sort Zsámboky János magyar polihisztor, orvos, történetíró felbecsülhetetlenül értékes könyvtárának megkaparintására is.

Zsámboky 530 kódexet ajánlott megvételre 3000 dinárért, Blotius Hugó udvari könyvtáros pedig tájékoztatta a császárt: „ha Zsámboky János kéziratai is a bécsi könyvtárba kerülnek, a francia király könyvtárát felülmúlja, és a vatikánival lesz egyenlő”. Zsámboky könyvtárát a vételár megfizetése nélkül szerezték meg, fantasztikus numizmatikai gyűjteményét is ellopták.

Az ország műkincsállományának kirablása tovább folytatódott az elmebeteg Habsburg Rudolf alatt is. Rudolf császár kabbalista volt, egy szenvedélyének hódolt, mindenből aranyat akar csinálni, alkimista céljának megvalósítása érdekében pedig fanatikusan gyűjtött mindent.

Ügynököket bérelt, akik feltérképezték a régi nemesi családok műkincseit, rendszeresek lettek a vagyonek kobzások. Konkrét műtárgyakra is vadászott, Zrínyi Miklóstól egy pajzsot, Báthory István örököseitől Szent László koronáját kaparintotta meg. Vágyakozott a váradi királyszobrok után is (ezek több métereseek voltak, és arannyal borítottak), azonban ezek a török pusztításának estek áldozatul. Bocskai István híres koronáját, melyet a török szultán nyújtott át neki Rákos mezején 1605-ben, fejedelmi jelvények kíséretében körmönfont ravaszsággal szerezte meg az udvar. 1606-ban, mikor Bocskai meghalt, nagy riadalom támadt Bécsben.

Bocskai ugyanis végakaratóban kikötötte, hogy koronája az ország tárházában őriztessék, külföldre ne kerüljön. Thurzó György rávette Bocskai örökösait, a homonnai Drugeth-családot, szolgáltatassák ki e kincset a nádornak, így került az is a bécsi kincstárba.

A Thököly–Rákóczi-kor meghatározta a Habsburgok zsákmányszerzését. Minden politikai per háttérben ott lappangott a kapzsiság, mely Magyarországot csakugyan koldussá akarta tenni. I. Lipót 1671-ben küldte vérpadra a 17. század legnagyobb magyar műgyűjtőjét, a sárvári gróf Nádasdy Ferencet. Nyolc kötetre terjedt elkobzott műkincseinek leltára... Például: egy drágakövekkel kirakott aranszekér, melyet egy elefántcsontból faragott Bacchus ékesített a kíséretével s díszítették még szentek ezüst szobrai, köztük Szent István király három láb magas ezüstsobra.

A fegyvertár egyik díszje volt a sok között a Szigetvár ostrománál elesett Deli Vid ezüsteel díszített kardja s egy hétszáz rubinnal ékesített pallos.

A Thökölyek likavai várát Heister császári tábornok fosztotta ki. Ékszerek, ruhák, könyvtár, arany- és ezüstmű, éremkincsek és drága perzsaszőnyegek, gobelinek és szövetek veszték el a magyarság számára, felbecsülhetetlen értékben. Nyílt szekereken, esőben áztatva szállították a kincseket Bécsbe. A költő-hadvezér, gróf Zrínyi Miklós könyvtára, gyűjteménye is erre a sorsra jutott, s gróf Batthyány Ferenc műkincsei is. II. József az egyházi javak elárverezésével fosztotta meg az országot ősi kincseinek maradékától. Klastromi könyvtárak java került az udvari könyvtárba.

A 18. század végére, ami mozdítható volt, ellopták, de a magyar föld még hatalmas kincseket rejtett.

1799. július 3-án a hajdani Torontál megyei Nagyszentmiklóson egy szerb parasztgazda az udvarán árokásás közben aranykincset talált. Szeptember 18-án Neumann abbé, a császári-királyi Régiségtár igazgatója kérte, hogy a császár intézkedjék, mert a Bánátban páratlan aranyelet került elő, s ennek megszerzésére a Régiségtárnak mindenki előtt joga van. E kérés következtében szeptember végén a kincs már Bécsben volt. Ezt a világon egyedülálló magyar aranykincset – 23 aranyedényről van szó, 9924,98 gramm színarany súllyal – a bécsi Kunsthistorisches Museum őrzi.

A nagyszentmiklósi lelet 23 gyönyörű aranyedényéből tizenkettőn rovásírásos felirat található, melyet a kutatók máig nem fejtettek meg, csak annyit sikerült megállapítani, hogy azok leginkább a székely rovások jeleihez hasonlítanak. A lelet keletkezésének korát az 5–7. századra teszik, ebből a tényből, valamint az ötvöstechnika és az ábrázolási stílusból kikövetkeztetve állapította meg 1878-ban Pulszky Ferenc, hogy ez esetben Attila kincséről lehet beszélni.

Miről mesélnének kincseink?

A Monarchia felbomlása után a közös birodalmi vagyont, így a Habsburgok császári és királyi gyűjteményeit, kincstárát is jogszerűen fel kellett volna osztani. 1919 februárjában a békekonferencián a csehek, az olaszok és az ukránok be is jelentették igényüket. 1920 után a magyar kormány is kísérletet tett elkobzott kulturális örökségünk visszaszerzésére, de a tárgyalások éveken át nem vezettek eredményre, így a vitás kérdésben végül nemzetközi döntőbíróság hozott határozatot. Az 1932-es velencei egyezményrel a Bécsbe került magyar műkincseknek töredéke került csak haza, így Anonymus Gestája, a Képes Krónika, a Corvinák.

A magyar múlt hiteles tanulmányozásához a 21. században már elengedhetetlen lenne, hogy visszakapjuk jogos nemzeti örökségünket. A középkori oklevelek, kódexek, valamint olyan régészeti leletek, mint a nagyszentmiklósi kincs beható tanulmányozása alapjaiban rengetné meg a hivatalos történetírás bevett dogmáit, mind a magyar, mind az egyetemes történelem vonatkozásában. Gyakorlatilag át kellene írni a történelmet...